

الجمهورية الجزائرية الديمقراطية الشعبية

وزارة التعليم العالي والبحث العلمي

جامعة الحاج لخضر - باتنة

قسم اللغة العربية

كلية الآداب والعلوم الإنسانية

وآدابها

النص المسرحي والإصلاح الاجتماعي في الجزائر حتى سنة 1954

مذكرة مقدمة لنيل شهادة الماجستير في الأدب العربي الحديث

إشراف:

د. صالح لمباركية

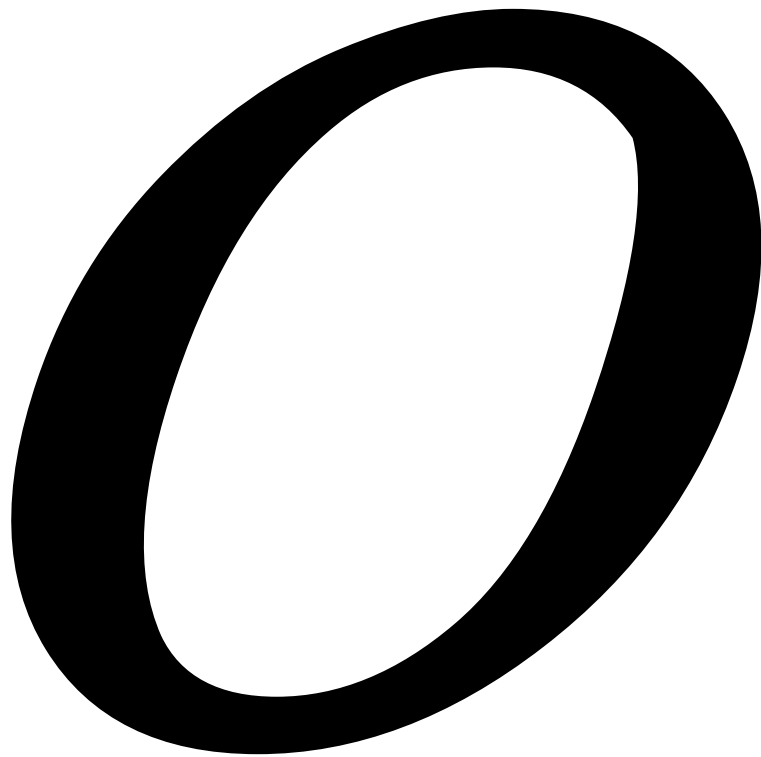
إعداد الطالبة:

زنودة فريدة

أعضاء لجنة المناقشة

الاسم واللقب	الدرجة العلمية	الجامعة	الصفة
د. معمر حجيج	أستاذ محاضر	جامعة الحاج لخضر - باتنة	رئيسا
د. صالح لمباركية	أستاذ محاضر	جامعة الحاج لخضر - باتنة	مشرفا ومقررا
د. أحمد عزوي	أستاذ محاضر	جامعة فرحات عباس - سطيف	عضوا مناقشا
محمد زغينة	أستاذ محاضر	جامعة الحاج لخضر - باتنة	عضوا مناقشا

السنة الجامعية: 1428 / 1429 هـ - 2008 / 2007 م

.

.

" 1954

"

.

.

.

"

"

"

"

"

"

.

.

"

"

.

：

：

"

"

"

"

"

"

"

"

() -

-

- 1954-1931

.

.

.

.

2007 -- 10 -- 10

: -1

" "

" " "

.

.

.

.

" .

(1)"

.

/12

(1)

10 - - 1983

() -1980-1945

-

:

.

"

(1) "

"

"

.14 - (1)

(1)

"

"

1830 12 (2)

(1850)

,1953 29

" "

"

(3)"

- (1) مجلة الحلقة - العدد الأول - الجزائر - سنة 1972 - ص: 11
- (2) محمد خير الدين فارس - تاريخ الجزائر الحديث - ديوان المطبوعات الجامعية - الجزائر - 1989 - ص 233.
- (3) - 1972 : 12

" .

(1)"

)

(2) 1864 (

:

"

" (3)

(1) - - 95:

(2) المرجع نفسه - ص 97

(3) نصر الدين صبيان - اتجاهات المسرح العربي في الجزائر 1945 - 1980 - ص: 18

.

.

.

"

. (1)"

"

13: 1974 22 -() (1)

.(1)"

" .

.(2)"

.

:

– 1

19 – (1)

. 155 :

– – (2)

.

– 2

.

– –

(1)

.

.

" :

"

"

(2) "

.

21 : - 1980 - 1945

(1)

24 -

(2)

.

.

"

"

"

"

(1) "

.

"

(2) "

.

1962 1921

$$\vdots \quad -1$$

1926 – 1921

|| ||

(3)

1921

$$36 \quad - \quad - \quad - \quad - \quad (1)$$

24 (2)

13 – – – (3)

||

II

)

(1)

(

|| || .
|| .

•

|| || || ||

•

" " .

(2) 1921 .

" "

" " ()

.

.

(1) M. BACHTARZI – MEMOIRES –1919_1939- S.N.D – alger- 1968- p 40

44 – (2)

" "

.

" "

1922 " "

" "

.

.

:

.

(1)

18 – 1980 – 1945 –

–

(1)

.

1923

"

1924

"

"

1923

"

" "

1934 –1926 .

()

1926 " :

.(1)"

‘ ‘ ‘ ‘

1926 12 ‘ ‘

() ‘ ‘

.

‘ ‘ “ ”

‘ ‘ ‘ ‘ “ ”

“ ”

“ :

(2) "

()

()

.

19 – (1)

12 : – (2)

1939 – 1934 :

‘ ‘

1938 “ ” .

(1) ‘ ‘ .

1945 – 1939 :

”

(2) ” .

14 (1)

17 – (2)

(1) " " " "

1962 – 1945 :

(2)

1947 " "

" " " " " " " "

1949 " " 1947 " "

1947

" " " " " " " "

(3)

17 – (1)

19 – (2)

21 – (3)

:

(1)

(2)

28	-	-	-	-	-	(1)
-		- 2	-		-	(2)
			**		*	60 - 1973

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

1 1

•

•

() (1111-1058) () *

.

(1007)

:

(1)

(2)

(3)

.

— —

.

.

2:	1928	18 – 147	—	—	(1)
3:	1928	18 – 148	—		(2)
9 :	– 1928	21 – 152	—	—	(3)

(*)

.

.

.

:

- 1

(1)

- 2

(2)

(3)

- 3

- 4

34 :

-

1898- 1817 ()

*

-

(1)

40

(2)

41

(3)

. :

*

**

.

(1)

1917

" "

.

1875

*

.()

23

**

623 : 1936 - - (1)

:

(1)

:

" "

))

.⁽²⁾((

. " " "

))
.⁽³⁾((

. 1931 5

	694	1930	- 11	- 6:	-	(1)
439		- 1930 -1900 -				(2)
				439	-	(3)

“ “ “ “ “ “ “
“ “ “ 1924 “
.

(1)

1925 (2) “ “

(3)

() ()

.

) “ “
(

.

46 – – (1)
47 – (2)
5 – 1925 – 3 – (3)

:

/1

.

/2

.

/3

.

/4

.

/5

.

/6

.

1925	"	"		1919	"	"	
	"		"	"	"		1925
							.
"	"		1926		"	"	
		1929		"	"		
							.
							.
							.
							.

:

1

:

"

"

'

'

"

"

() *

) ()

(

.()

1931

1926

"

"

.

—

1940

16

|| |

.1956

1954

(1) "

—

. (1) "

•

•

(3)

•

•

•

38 / 102

“ ” .
.
:
1947 ()
“ ”
“ ”
(1) .
)

() “ ” “ ” “ ”
)) : “ ”
.
((

351 – 1931 – – (7) – (1)
90 – – – . (2)

*

*

*

*

*

*

*

.⁽¹⁾((

:" "

))

.⁽²⁾((

(1) - 14:

(2) الشهاب - الجزء الخامس - ماي 1934- ص 261

,"

"

.

- 1

:

- 2

.

-

-

:

.

- 1

.

- 2

.

- 3

.

- 4

(1)

.

- 5

"

"

.

:

.

.

(1) (

"

:

3

.

270 :

(1)

"

(1)"

.

"

(2) "

" "

" "

"

"

" "

.

371

-

-

-

-

(1)

204

-

-

(2)

:

4

"

. (1) "

.

"

"

"

. (2) "

:

.

		205	-	(1)
1	- 1947	1 -	- 2	- (2)

- 5

: -

. 1925

1931

"

"

"

1925

"

"

"

"

()

(1)

"

"

"

"

"

(2)

"

"

1933

)

() () (

(3) "

"

"

"

"

"

()

1935

.

1949

25 - 77

(1)

21 – (2)

377 – 1934 – – (3)

() " " ()

(1)" "

.

"

): "

(2)

.

"

"

1936

" "

.

.

() ()

.

"

"

"

"

.

"

"

.

1936

"

"

"

"

"

"

.

692 – 1930

–

–

–

(1)

))
(1) ((

()

.

1937

.

.

:

.

5 - 1936 11 - 47 - (1)

. (1939 - 1931)

. (1944 - 1939)

(1956 - 1944)

. 1954

.1962 1956

.(1)

(2)" "

))

. (3) ((

.

: (1)

- 1

- 2

- 3

- 4

- 5

1954 (2)

. * ()

(1) " "

" "

.

-

.

.

.

.

() *

.

- 6

— —

. ()

"

. (1) "
" "

" ' "

(2) "

.
" "

()

- 1976 -

- 1974 - 1830

$$213 - \quad - \quad . \quad (2)$$

(1) "

(2) "

:

•

(3) "

11

:

•

•

• •

•

(4) "

•

•

11

(4) "

•

•

$$217 \quad - \quad (1)$$

218 - - (2)

$$232: \quad (3)$$
$$516: \quad (\quad . \quad . \quad) \quad (4)$$

517 :

(5)

;

"

. (1) "

.

"

. (2) "

.

"

. (3) "

! !

! !

!

13 - (1)

13 - (2)

14 - (3)

1903

" "

(1)
.

1905

.

.

"
.

(2)" "

.

"

(3) "
.

142 -

-	(1)
142 -	(2)
142 -	(3)

.

;

;

:

- 1

.

:

- 2

.

3 -

:

:

.

!

.

.

"

" (1)

.

.

(1) عبد المالك مرتاض - فنون النثر الأدبي في الجزائر - ص 75

.(1)

.

'

'

.(2)

.

481	–		–	(1)
		482	–	(2)

"

(1)"

.

"

(2)"

.

'

'

"

.

(3)"

.

'

'

'

'

'

(

)

'

.

218

(1)

218

–

(2)

218

–

(3)

;

—

* | | | |

.

1939

"

1357

"

.

:

(1323 27) 1948 28
1923

1921 1918 *

.

(1) <

>

" "

.

" "

.

(2)

.

(1) - 249

(2) - نصر الدين صابيان - اتجاهات المسرح العربي في الجزائر من 1945-1980 - ص 164

ب – مسرحية المولد النبوي لعبد الرحمان الجيلالي :

1949

" "

، ،

*

1951

"

"

"

"

.

"

"

—

—

"

"

"

"

—

—

"

"

"

"

(1908)

*

“

”

.

()

“

”

.

”

”

”

”

”

”

”

”

”

.(1) ”

”

.

”

(1) عبد المالك مرتاض – فنون النثر الأدبي في الجزائر – ص 75

" (1) .

.

.

.

"

"

)

(

"

"

" (2) .

"

"

"

"

"

"

" (3) .

40 - (1)

76 - (2)

- (3)

167 1980-1945

⋮

—

⋮

⋮

⋮ (1)

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

⋮

227 —

—

(1)

" "

.

"

"

.

.

*

"

"

-

(1)"

"

.

'

'

'()

'

'

'

.

.

' '

" " " " :

:
.

- - ' '

()

() '

" " " "

(1) "

*

285 - 281

- - -

(1)

()

()

‘ ‘

.

‘ ‘

‘ ‘ :
:

‘ ‘

.

‘ ‘

‘ ‘

.

:

(1)

...

.

*

—

—

(2)

*

.

285 – 281

—

—

—

(1)

284 :

—

—

(2)

"

"

.

(1)

"

(2)"

.

"

"

"

"

"

"

(3) "

.

(1) - 84

(2) المرجع نفسه - ص 85

(3) - 281

“ ”

“
”

— — (1) ”

“ ”

”

(2) ”

(3) ” ”

“ ”

.

				281	(1)
				281	(2)
345	- 1985	-	1405 -	15 87	(3)

-

-

.

(1) " " "

"

"

"

"

"

"

"

"

" :
(2)"

"

"

"

"

:

280 : (1)

281 - (2)

347 - - 1985 - 1405 15 (3)

“ ”

()

(1)
... .

):

(2)

(

.

(3)
.

.

41 : - (1)

52 : - - (2)

- (3)

239 - - 1985

- 1405 15 87 -

.

"

(1) "

.

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

:

(2) "

.

-

.

.

-

"

"

.

244

-

(1)

283 :

-

(2)

.

.

;

-

.

.

.

;

-

"

.

()

"

"

.

-

) () ' '

1950 (

⁽¹⁾(())

" :

03 : - - - - (1)

...

(1) "

))

.⁽²⁾ ((

.

) ()

.

()

(

()

()

.

()

()

.

()

()

.

()

9	-	- (1)
10	-	- (2)

(1)

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

.

()

()

•

()

()

•

()

•

()

:

(2)

17 - (1)

17 : - (2)

()

:() .

))

...

.⁽¹⁾ ((...

()

' '

:

.

:

:

()

:

:

()

:

.(....)

' '

· ()

-

1952 " " ' ') : ()

·⁽¹⁾((1952

) () ()

·⁽²⁾(

)) ()

()

·⁽³⁾((

()

:

() ()

()

()

()

·⁽⁴⁾

()

()

·

	213	- 1954 - 1931 -	-	-	- 1
97	-	-	-	-	- 2
	3	- 1984	-	-	- 3
			276	-	- 4

"

"

()

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

:

:

'

'

.

)

()

.

. (

.

:

/1

/2

/3

.

113

()

()

.

:

"

"

.... :

.()

.

() :⁽¹⁾

.(2)

:

..... :⁽³⁾

() :

.

:

...

(1)

. ()

...

...

...

... :

.

:

.

...

() :

:

18: - (1)

... :
:

.

. ... :

... :

. :

. :

" "

" "

. " "

. " "
:

)):

... ()

.

. () :

... () . :

.

.⁽²⁾ ((:

20 : (1)

28 : (2)

. ()

()

()

.

() :

....

. :

() :

(1) :

. ()

.(.....) :

() ()

.

....) :

(

()

() ()

33 - -(1)

() ()

() ()

.

()

) .(1954)

(

.

:

*

)

1952

.⁽¹⁾(

))

⁽²⁾(

.

.

(1)

.

1914 : *

()

31 : 55 (1)

34 - (2)

.

;

()

:

()

()

' '

()

" "

.

" " "

"

“ ”

‘ ’

()

“ ”

“ ”

‘ ’

“ ”

‘ ’ ‘ ’

“ ”

.

()’ ’

“ ”

()” ”

“ ”

‘ ’

“ ”

“ ” “ ”

‘ ’

“ ” “ ”

()

·

·

·
·

“ ”

· 1954

.

. ()

)) ⁽¹⁾ (()) :

. ⁽²⁾ ((

)) :

(3) . ((

195 - - (1)

54 - - (2)

101 - - (3)

()

" "

.

:

:

"

"

)

.⁽¹⁾(.....

)

.(3)(

4: (1)

7: - (2)

61: - (3)

.

-

.

-

.

-

.

.

-

.

.

∴

—

∴

— —

— —

—

.

—

—

.

—

—

.

—

—

—

—

—

∴

.

—

—

—

—

—

— (1930-1900)

—

—

—

.

—

- 1974-1830 -

-

—

- — 1976

.

-

-

—

—

.

-

-

—

—

—

1989

.

-

-

-

-

—

1973

—

-

—

—

-

-

—

:

MAHIEDDINE bachtarzi __ **mimoire 1919_1939** SNED alger _ 1968

:

1947 (2) : - 193 (19) : - -

1949 (77) : - -

1954 (27) : - -

1985 (87) : - -

1928 (152) : - 29-192830 (147) : - -

1930 (11) : - -

1931 (6) : - -

1934 (5) : - -

1934 (9) : - -

1936 (11) : - -

- الشهاب - ع : (6) سبتمبر 1936

:

- نصر الدين صايبات - اتجاه المسرح العربي في الجزائر من 1945- 1980 -

ماجستير (مخطوط) جامعة دمشق - 1983-

فهرس الموضوعات